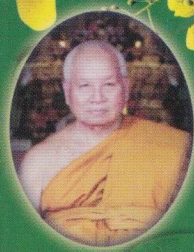

พระครูปลัดบุษบา (บง)

พระเทพวงศาจารย์

ประวัติเมืองขอนแก่น

History of Khon Kaen City

ของดีเมืองขอนแก่น

The best things of Khon Kaen

วิถีชีวิตชาวบ้าน ฮีตสิบสอง คองสิบสี่

Local customs and way of life

โดย พระราชปริยัติเมธี

เจ้าอาวาสวัดหนองแขว พระอารามหลวง

Phrarackapriyattimedhi

(The abbot of Wat Nongwang, Royal monastery)

ประวัติเมืองขอนแก่น
ของดีเมืองขอนแก่น
วิถีชีวิตชาวบ้าน ฮีตสิบสอง คองสิบสี่

โดย พระราชปริยัติเมธี
เจ้าอาวาสวัดหนองแขวง พระอารามหลวง

History of Khon Kaen City
The best things of Khon Kean
Local customs and way of life

Phrarachapriyattimedhi
(The abbot of Wat Nongwaeng, Royal monastery)

Tel. 0-4322-1664, 0-4322-2448, 0-1261-5673

Fax. 0-4322-2448, 0-4322-8608

ประวัติเมืองขอนแก่น
 ของเมืองขอนแก่น
 วิถีชีวิตบ้านเมืองขอนแก่น

โดย พระครูวิจิตร
 วัดหนองแสง เมืองขอนแก่น

History of Khon Kaen City
 The best things of Khon Kaen
 Local customs and way of life

พระครูวิจิตร
 (The abbot of Wat Nongsaeng, Royal monastery)

Tel. 0-4322-8664, 0-4322-2448, 0-4361-5673
 Fax. 0-4322-2448, 0-4322-8608

ชื่อหนังสือ : ประวัติการสร้างเมืองขอนแก่น ของดีเมืองขอนแก่น
วิถีชีวิตชาวบ้าน ฮีตสิบสอง, คองสิบสี่

ออกแบบปก : พระเดชพระคุณ พระราชปรีดีเมธี
เจ้าอาวาสวัดหนองแขวง พระอารามหลวง

ที่ปรึกษา : พระเดชพระคุณ พระราชปรีดีเมธี
เจ้าอาวาสวัดหนองแขวง พระอารามหลวง

: นายบุญเกิด พิมพ์รเมธากุล ประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น

: นายสมัย มาลาเพชร รองประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น

: กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภาวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น

นายประจวบ ลางคุณานนท์, นายชลธิช พรหมโว

ผู้เรียบเรียง : พระมหาสุพล ธมฺมวโร (แสนพงษ์) ผู้อำนวยการ ศูนย์พัฒนาฯ วัดหนองแขวง
นายติแก แซ่เล็ก กรรมการสภาวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น

ผู้แปล : ผศ.สุนันทา เหล่าจัน, อ.ปทุมรัตน์ พิษิตพรรณ

: พระบุญทัน บุญดาร์ภักษ์, พระมหาภาณุวัฒน์ ชิตมาโร

: พระจันทิ ดิคุชปัญโญ, พระสมบัติ ดิคุชวิโร

ภาพเขียน : นายธรรมรงค์ แก้วโบราณ

ถ่ายภาพ : พระเดชพระคุณ พระราชปรีดีเมธี

เจ้าอาวาสวัดหนองแขวง พระอารามหลวง โดยกล้องดิจิตอล

: นายสุขุม หาญนารากร โดยกล้องอย่างดี เลนส์พิเศษ

ผู้ช่วยถ่ายภาพ : นายอัมพร ชันธแก้ว

คอมพิวเตอร์ รูปเล่มต้นฉบับ : พระมหาสุพล ธมฺมวโร (แสนพงษ์)

งานพิมพ์ : สามเณรเกียรติศักดิ์ ไพศรี

สามเณรอภิรักษ์ เหลาภา

ตรวจสอบ : พระเดชพระคุณ พระราชปรีดีเมธี

เจ้าอาวาสวัดหนองแขวง พระอารามหลวง

นายติแก แซ่เล็ก

พิมพ์ที่ : แกนกิจวิบูลย์การพิมพ์ ขอนแก่น

โทร. 043-220618

บุษบก ๙ ยอด
ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ
ณ ชั้นที่ ๑

บุษบก ๙ ยอด
ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ
ณ ชั้นที่ ๙

บุษบก ๔ ยอด

ทำด้วยไม้มงคล ๔ อย่าง

(แก่นขาม แก่นขนุน แก่นคูณ และแก่นยอ)

ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

ณ ชั้นที่ ๑ และชั้นที่ ๙ พระมหาธาตุแก่นนคร อนุสรณ์สาธุน

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าวคำบูชาว่า

อะหัง วันทามิ อิธะ ปะติฏฐิตา พุทธะธาตุโย

ตัสสาณูภาเวนะ สัพพัตถะ สะทา โสถถิ ภะวันตุ เม

ข้าพเจ้า ขอบูชา พระบรมสารีริกธาตุ ที่ประดิษฐานอยู่ ณ ที่นี้

ด้วยอานุภาพแห่งการบูชานี้ ขอสิ่งดีงาม จงบังเกิดมีแก่ข้าพเจ้า ตลอดกาลทุกเมื่อเทอญ.

The pavilion with nine spires

(Made of four holy wood)

Pavilions, at the first and ninth stories setting up a glass case with the Lord

Buddha's Holy Relics inside.

Homage to the Phramahathatu

“NAMO TASSA BHAGAVATO
ARAHATO SAMMASAMBUDDHASSA”

Homage to the Blessed One, the Holy One, the perfectly Self-Enlightened One.

(3 rounds)

AHAM VANDAMI IDHA PATITTHITA BUDDHADHATUYO
TASSANUBDAVANA SABBATTHA SADASOTTHI BHAVANTUME

I pay homage to the Buddha's Holy Relic here. By this power, may happiness and prosperity accrue to us in this life and the next.

คำปรารภ พิมพ์ครั้งที่ ๑

วัดหนองแขวง พระอารามหลวง เป็นศาสนสถานที่มีการพัฒนาทั้งทางด้านศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน มาโดยลำดับ นับว่าเป็นแหล่งรวบรวมไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย

นอกจากนี้ วัดหนองแขวง พระอารามหลวง ยังเป็นแหล่งศึกษาวิทยาการทั้งทางโลกและทางธรรม ที่จะพัฒนาไปอีกยาวนานและกว้างไกล ตราบเท่าที่ได้รับความเคารพ นับถือ ศรัทธา เลื่อมใส และให้การสนับสนุนจากชาวพุทธทั่วๆ ไปเหมือนกับในปัจจุบัน

พระมหาธาตุแก่นนคร อนุสรณ์สาธุชน นับได้ว่า เป็นศาสนสถานที่เกิดจากความตั้งใจจริงของเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ร่วมกับเจตนาคืองามของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก ผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใส โดยการแสดงออกด้วยความมุ่งมั่นช่วยเหลือให้การก่อสร้างสำเร็จ จนองค์พระมหาธาตุแก่นนคร ตั้งตระหง่าน สง่างาม เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาของคนทั่วโลกอย่างปัจจุบันนี้

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการก่อสร้างพระมหาธาตุแก่นนครฯ เพื่อให้เป็น “หอวัฒนธรรมนิทรรศน์ที่ยั่งยืน” แล้วนั้น แม้จะยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ แต่ก็มีหลายสิ่งหลายอย่างที่เป็เกร็ดความรู้ และเป็นเรื่องน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เขียนภาพประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่น ของดีเมืองขอนแก่น วิถีชีวิตชาวบ้าน และฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งเกิดจากจินตนาการของคณะผู้ดำเนินการและจินตภาพของช่างผู้เขียน เพื่อบันทึกเป็นภาพประวัติศาสตร์ไว้ที่ชั้นที่ ๑ พระมหาธาตุแก่นนครฯ ซึ่งได้นำภาพและคำอธิบายมาพิมพ์เป็นหนังสือเล่มที่อยู่ในมือของท่านขณะนี้แล้ว

อนึ่ง การจัดพิมพ์หนังสือในโอกาสงานพระกฐินพระราชทานปี ๒๕๔๕ นี้ คณะผู้จัดทำมีเวลาอันจำกัด และยังขาดความพร้อมหลายด้าน จึงอาจจะมีความบกพร่อง และผิดพลาดอยู่บ้าง จึงขออน้อมรับคำแนะนำด้วยความยินดีทุกประการ และจะนำไปแก้ไขปรับปรุงในการพิมพ์ครั้งต่อไป

คณะผู้จัดทำ

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

คำปรารภ พิมพ์ครั้งที่ ๒

วัดหนองแขวง พระอารามหลวง เป็นวัดที่มีการพัฒนาทั้งทางด้านศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน มาโดยลำดับ นับว่าเป็นแหล่งรวบรวมไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย

นอกจากนี้ วัดหนองแขวง พระอารามหลวง ยังเป็นแหล่งศึกษาวิทยาการทั้งทางโลกและทางธรรม ที่จะพัฒนาไปอีกยาวนานและกว้างไกล トラบเท่าที่ได้รับความเคารพ นับถือ ศรัทธา เลื่อมใส และให้การสนับสนุนจากชาวพุทธทั่วๆ ไปเหมือนกับในปัจจุบัน

พระมหาธาตุแก่นนคร อนุสรณ์สาธุชน นับได้ว่า เป็นศาสนสถานที่เกิดจากความตั้งใจจริงของเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ร่วมกับเจตนารมณ์ของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก ผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย แสดงออกด้วยความมุ่งมั่นช่วยเหลือให้การก่อสร้างสำเร็จลง จนองค์พระมหาธาตุแก่นนครตั้งตระหง่าน สว่างสวยงาม เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาของคนทั่วโลกในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการก่อสร้างพระมหาธาตุแก่นนครฯ เพื่อให้เป็น “หอวัฒนธรรมนิทรรศน์ที่ยั่งยืน” แล้วนั้น แม้จะยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ แต่สาระเรื่องน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่น ของดีเมืองขอนแก่น วิถีชีวิตชาวบ้าน และฮัตลิบสอง คองลิบสี่ ที่ใช้จินตนาการของคณะผู้ดำเนินการและจินตภาพของช่างผู้เขียนภาพเป็นภาพประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่า ซึ่งได้นำภาพและคำอธิบายมาพิมพ์เป็นหนังสือเล่มที่อยู่ในมือของท่านขณะนี้แล้ว และงานเขียนภาพต่อจากนี้ก็จะเป็นวนิชีวน์อันเป็นการสื่อแนวคิด ความเชื่อ ของคนอีสาน เรื่อง “ชะล่า” ให้มีไว้ในพระมหาธาตุแก่นนคร เป็นลำดับต่อไป

อนึ่ง หนังสือเล่มนี้ เนื้อหาเดียวกันนี้ ทางวัดได้จัดพิมพ์ในโอกาสงานพระกฐินพระราชทาน ปี ๒๕๔๕ แล้ว โดยได้รับการสนับสนุนจาก นางสาวพร ทาญพานิชย์ และลูกหลาน โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา พิมพ์ถวาย ซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่ง การพิมพ์ครั้งนี้ ได้แก้ไขคำผิด และเพิ่มเติมเนื้อหาเข้าไปบางส่วน แต่ก็คงต้องมีข้อบกพร่องอยู่ไม่น้อย ยินดีรับคำแนะนำติชมทุกประการเพื่อการแก้ไขปรับปรุงในการพิมพ์ครั้งต่อไป

พระราชปริยัติเมธี

เจ้าอาวาสวัดหนองแขวง พระอารามหลวง
๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๕

คำปรารภ พิมพ์ครั้งที่ ๓

เนื่องจากพระมหาธาตุแก่นนครอนุสรณ์สาธุชน ได้กลายเป็นสถานศึกษาของนักเรียนนักศึกษา และนักท่องเที่ยว ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงมีการตรวจแก้ไขข้อความบางวรรคบางตอน ให้เกิดความเข้าใจอ่านง่ายยิ่งขึ้น

อนึ่งหนังสือเล่มนี้ ใช้หลักวรรณคดีและคำพูดของชาวอีสานเป็นหลัก มักเข้าใจง่ายสำหรับคนท้องถิ่น

เพราะฉะนั้น การอ่านต้องใช้สำเนียงภาษาท้องถิ่นบ้าง และใช้สำเนียงภาษากลางบ้างเป็นวรรค, ตอน, ของกลอน ๕ กลอน ๘ กลอน ๙ - ๑๐ - ๑๑ และ ๑๒ ก็มี ขอท่านผู้อ่านโปรดทำความเข้าใจตามวรรค, ตอน ภาพยกกลอนเรื่องนั้น ๆ จึงจะเข้าใจความหมายและเพลิดเพลินสนุกสนานตามสำเนียงเรื่องนั้น ๆ ต่อไป

ขาดตกบกพร่องประการใด หวังได้รับความเมตตาอภัยแนะนำจากท่านผู้รู้ชอบพระคุณยิ่ง

พระราชปรีดีเมธี

เจ้าอาวาสวัดหนองแขวง พระอารามหลวง

๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๖

Wat Nongwaeng, Royal monastery สารบัญ

คำปรารภ พิมพ์ครั้งที่ ๑	๖
คำปรารภ พิมพ์ครั้งที่ ๒	๗
คำปรารภ พิมพ์ครั้งที่ ๓	๘
ประวัติการสร้างเมืองขอนแก่น	๑๑
ของดีเมืองขอนแก่น	๔๓
วิถีชีวิตชาวบ้าน	๔๔
อีตลับสอง	๖๕
คองลิบสี่	๙๑
บรรณานุกรม	๑๒๐

ภาพพิเศษ แสดงให้เห็นอุโบสถของบ้านซีโหล่น

ประวัติการสร้างเมืองขอนแก่น

อุโบสถ (โบสถ์) หลังปัจจุบันของบ้านชีโหล่น อำเภอมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด รูปถ่าย ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ เดิมเป็นส่วนหนึ่งของแขวงเมืองสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นที่อยู่ของ ท้าวพัน (เพี้ย เมืองแพน) กับคณะ ๓๓๐ คน ผู้ที่อพยพมาตั้งเมืองขอนแก่นที่บ้านบึงบอน

The current main building of Ban Chilon, Amphur Artsarmart, Roy-et Province, a picture taken in 2542 B.E.: once it belonged to Suwannaphum where Thao Phan (Phia Muang Phaen) and 330 people resided and later moved to resettle at Ban Baueng Bon, Muang Khon Kaen. (Photo of Ban Chilon location)

ภาพแสดงภูมิประเทศอันเป็นสถานที่ตั้งบ้านชีโหล่นในอดีต

ภาพที่ ๑

พ.ศ. ๒๓๒๑ ท้าวพัน (เพี้ยเมืองแพน) ได้อพยพจากเมืองทุรคม
แขวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว มาอยู่บ้านชีโหล่น แขวงเมืองสุวรรณภูมิ ซึ่ง
ปัจจุบันอยู่ในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

In 2321 B.E. Thao Phan (Phia Muang Phaen) migrated from Muang
Thurakhom, in Vientaine province, Laos, to Muang Suwannaphum,
Amphur Artsamart, Roy-et Province at present.

ภาพพลเมือง ๓๓๐ คน กำลังเดินทางผ่านเขตเมืองร้อยเอ็ด

รัชกาลที่ ๑ มีนโยบายให้ตั้งเมืองใหม่ โดยถือเอาตามธรรมเนียมการตั้งเมืองแต่โบราณว่า ให้นำม้าที่มีฝีเท้าจัดออกวิ่งตั้งแต่เวลาตะวันขึ้นจนถึงเวลาตะวันตกดิน แล้วจึงให้ม้าหยุด ถ้าถึงจุดใดก็ให้ตั้งเมือง ณ จุดนั้นหรือเดินทางไปมาหาสู่กันนอนทางสามคืน โดยให้มีจำนวนพลเมืองอย่างน้อย ๓๓๐ คน (ระยะทางประมาณ ๔๐ กิโลเมตร)

King Rama I had the policy to establish a new city. One tradition used in determining the location was to have a good horse run from sun rise to sunset, then the new city was to be built at the place where the horse stopped. An other way was to have at least 330 people travel for three nights (approximately 40 km.); the new city would be built where they stopped.

ภาพแสดงให้เห็นชนวนอพยพที่จะผ่านเข้าสู่เขตเมืองมหาสารคาม

ท้าวพัน (เพี้ยเมืองแพน) ได้ทราบข่าวว่า นางคำแ่วนผู้เป็นบุตรสาวของตน ได้เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๑ และทราบข่าวว่า กวนเมืองแสน (ท้าวคำพาว) ได้เป็นเจ้าเมืองชลบท เมืองน้ำลอม (ปัจจุบัน คือ อำเภอชนบท เมืองบ้านนอก) จึงพาสมัครพรรคพวก ๓๓๐ คน มาตั้งเมืองขึ้นใหม่ที่ริมฝั่งบึงบอน (บึงแก่นนคร) ด้านทิศตะวันตก เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๓๒

Thao Phun (Phia Muang Phaen) had learned that Nang Khamwaen, his daughter, was appointed King Rama I's minor wife, Chao Chom, and had also known that "Kuan Muang Saen" (Thao Khamphao) was appointed Chonlabot's ruler (Amphur Chonabot at present). He, consequently, led 330 people to resettle at the location of Bueng Bon (Bueng Kaen Nakhon) in 2332 B.E.

แสดงบรรยากาศการพักผ่อนระหว่างการเดินทาง

ภาพที่ ๔

ครั้นต่อมาเห็นว่าบ้านบึงบอนมีทำเลเหมาะสมที่จะตั้งเมืองและมีความอุดมสมบูรณ์(จนมีคำเล่าลือภาษาท้องถิ่นกันว่า บ้านบึงบอนนี้ดินดำน้ำชุ่ม หัวปลากุ้งเห็ดก้อนเล่าทางปลาข้าวเห็ดวิ กับบึงบอนนี้ดินดำน้ำชุ่ม ปลากุ้งบ่อน คือแซ่แกว่งทาง ปลานางบ่อน คือ ขางฟ้าหลั่น จักกะจั่นซ้อง คือฟ้าล่งบน) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกบ้านบึงบอนขึ้นเป็นเมืองขอนแก่น เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๐

Seeing that Bueng Bon was a fertile place, appropriate for building a new city, (Localism hold that Ban Bueng Bon was well-known for its fertility: good soil, good water, plenty of fish and useful insects), King Rama I graciously upgraded Ban Bueng Bon to Khon Kaen City in 2340 B.E.

ถึกริมฝั่งบึงบอน ซึ่งเป็นทำเลที่ถูกรักจกทั่วทุกแห่ง

ภาพที่ ๕

ปลาย ปี พ.ศ. ๒๓๓๙ นางคำแ่วนได้ทำความดี ความชอบ คือ วันหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑ ทรงบรรทมหลับ ได้ทรงพระสุบินนิมิต (โหล) อย่าง รุนแรง น่ากลัวจะเป็นอันตราย แต่ก็ไม่มีใครกล้าปลุก เพราะกลัวพระอาญา นางคำแ่วนจึงตัดสินใจอย่างกล้ากล้า เข้าไปกัดเท้าแม่เท้าสะบัดไปมา จนพระองค์ทรงตื่นขึ้น แล้วจึงตรัสถามว่า ใครปลุกข้าฯ นางทูลตอบว่า นางเป็นคนปลุกให้ตื่นตามกลพิธีอีสาน จึงโปรดให้นางคำแ่วนเป็นเจ้าจอม และพระราชทานนามว่า ท้าวเสือ เพราะเป็นคนปากกล้าแต่ใจดี

One night in late 2339 B.E. Nang Khamwaen favored King Rama I by waking him up from his nightmare when nobody dared to. She told the king that she woke him up by I-san way (biting his toe). So, the King appointed her his 'Chao Chom' and called her 'Thao Sua' because she had a bold mouth but was kind liness.

ภาพแสดงให้เห็นการจัดแจง แต่งตั้งมอบหมายให้มาเร็วไปแจ้งเจ้าเมืองมณฑลนครราชสีมา เพื่อขอตั้งบ้านเมือง

ภาพที่ ๖

เมื่อเมืองขอนแก่นได้ทำราชการ ส่งส่วยเมืองนครราชสีมา จนครบ ๙ ปีแล้ว พระยานครราชสีมา จึงมีใบบอกเข้ากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งบ้านบึงบอนขึ้นเป็นเมืองขอนแก่นปลายปี พ.ศ. ๒๓๓๙ และให้ขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ แต่หนังสือโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งมาถึงเมืองขอนแก่นเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๓๔๐

After Muang Khon Kaen had delivered poll-tax to Muang Nakhornrachasrima for 9 years, Phraya Nakhornrachasrima informed King Rama I of this. The King, therefore, upgraded Muang Bueng Bon to Muang Khon Kaen in late 2339 B.E., and allowed her to directly report to Bangkok. The official upgrading letter arrived Muang Khon Kaen early 2340 B.E.

ภาพที่ ๗

โดยหนังสือนั้น ทรงโปรดเกล้าฯ ตั้งเพี้ยเมืองแพน (ท้าวพัน) เป็นที่
พระนครศรีบริรักษ์ เป็นเจ้าเมืองขอนแก่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๔๐ ท้าวพัน
หรือเพี้ยเมืองแพน หรือพระนครศรีบริรักษ์ ผู้เป็นเจ้าเมืองขอนแก่นคนแรก
ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๓๓๒ ได้ถึงแก่อนิจกรรม ปี พ.ศ. ๒๓๔๒ ที่บ้านบึงบอน

Phia Muang Phaen was appointed Phranakhornsriborirak ruling
Muang Khon Kaen from 2340 B.E. Phranakhornsriborirak was the first
ruler of Khon Kaen. He passed away in 2342 B.E. at Ban Bueng Bon.

กำลังทำพิธีหมั้นมงคล ฉลองบ้านเมือง

ภาพที่ ๘

หลังจากพระนครศรีบริรักษ์ (เพี้ยเมืองแพน) ถึงแก่อนิจกรรม ท้าวจาม
ผู้เป็นบุตรชายคนโต ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองแทน โดยเป็นที่
พระนครศรีบริรักษ์ ในนามเดิม พ.ศ. ๒๓๔๒ หลังจากท้าวจามถึงแก่อนิจกรรม
ในปี พ.ศ. ๒๓๕๒ ที่บ้านบึงบอน ท้าวพามผู้เป็นบุตรคนที่สอง ก็ได้รับโปรด
เกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองคนต่อมา โดยเป็นที่ พระนครศรีบริรักษ์
ในนามเดิมอีก

After Phranakhornsriborirak (Phia Muangphaen) passed away, Thao
Cham, his oldest son was appointed Phranakhornsriborirak to rule Khon
Kaen. After that Thao Cham died in 2352 B.E. at Ban Bueng Bon. Then,
Thao Pham, his younger brother, was appointed same the next
Phranakhornsriborirak.

ภาพการย้ายเมืองครั้งที่ ๑ ไปอยู่บ้านดอนพันชาติ

ภาพที่ ๙

เริ่มตั้งแต่ตั้งเมืองขอนแก่นมา มักมีปัญหาเรื่องเขตแดนกับเจ้าเมืองชลบท เพราะมีอาณาเขตใกล้เคียงกันมากโดยให้ลำห้วยสีผึ้งเป็นเขตแดน ซึ่งไหลจากภูเม็งลงสู่แก่งน้ำต้อน ระวางบ้านดอนช้างกับบ้านเหล่าโพนทอง ตำบลดอนช้าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อตัดปัญหา ท้าวพาม จึงย้ายเมืองไปอยู่ที่บ้านดอนพันชาติ ปัจจุบันคือบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านแพง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๓๕๒ ท้าวพามถึงแก่อนิจกรรมที่บ้านดอนพันชาติ พ.ศ. ๒๓๗๘ หลังจากพระนครศรีบริรักษ์ (ท้าวพาม) ถึงแก่อนิจกรรม ท้าวอินทรได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองที่พระนครศรีบริรักษ์ ครั้นท้าวหนูเป็นเจ้าเมืองอยู่สามปี ก็ย้ายไปเป็นเจ้าเมืองมุกดาหาร ปี พ.ศ. ๒๓๘๑

Since Khon Kaen was established, it had boundary problems with the Ruler of Muang Chonlabot. These two cities were divided by Siphueng creek flowing from Phu Meng (Meng Mountain) into Kaeng Namton between Ban Donchang and Ban Laophonthon, Tambon Donchang, Amphur Muang, Khon Kaen. To solve the problem, Thao Pham moved the city to resettle in Ban Donphanchart (currently Ban Nonmuang, Tambon Banphaeng, Kosumphisai, Mahasarakham). He passed away in 2352 B.E., and Thao Nu was appointed the ruler of the city. Three years after that, in 2381 B.E., he moved to govern Muang Mukdahan.

การย้ายเมืองครั้งที่ ๒ กลับมาอยู่บ้านโนนทอง ริมฝั่งบึงบอน ด้านตะวันออก เรียกว่า ขอนแก่น ๑

พ.ศ. ๒๓๘๑ พระนครศรีบริรักษ์ (ท้าวอิน) ได้ย้ายเมืองมาอยู่ที่บ้านโนนทอง อยู่ระหว่างบ้านโนนทันกับบ้านตูม ซึ่งอยู่ทิศตะวันออกของบึงบอน ท้าวอินเป็นเจ้าเมืองปี พ.ศ. ๒๓๘๑ - ๒๔๐๗ เมื่อพระนครศรีบริรักษ์ (ท้าวอิน) ถึงแก่อนิจกรรม ท้าวมุง ซึ่งเป็นตำแหน่งอุปฮาดรักษาราชการ ปี พ.ศ. ๒๔๐๗ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๑๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ได้มีสารตราถึงเมืองขอนแก่น โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอุปฮาด (ท้าวมุง) เป็นพระนครศรีบริรักษ์ เจ้าเมืองขอนแก่น และเป็นเจ้าเมือง จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๒๔

In 2381 B.E. Phranakhonsriborirak (Thao In) moved the city to resettle in Ban Nonthong, situated between Ban Nonthan and Ban Toom, the east of Buengbon. Thao In ruled the city from 2381 B.E. to 2407 B.E., then Thao Mung, who was 'Upahart' (Senior Official), was the acting ruler in 2407 B.E., and was appointed the ruler by King Rama IV in 2411 B.E. He governed the city until 2424 B.E.

บ้านดอนบมที่ตึกกองราชบุตรู้ ต่อมาเป็นขอนแก่น ๒

ภาพที่ ๑๑

เมื่อท้าวอุ ผู้เป็นหลานชาย ซึ่งเป็นลูกของนางน้อยผู้ซึ่งเป็นลูกสาวคนที่ ๕ ของท้าวพันเพี้ยเมืองแพน เจ้าเมืองคนแรก ได้รับแต่งตั้งเป็นราชบุตร ท่านได้ไปตั้งเป็นกองราชบุตรขึ้นที่ บ้านดอนบม เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๘ แผ่นดินลาวถูกฮ่อรุกราน ฝ่ายกรุงเทพฯ มอบหมายให้หัวเมืองลาวในภาคอีสานจัดทัพไปปราบฮ่อ มีเมืองอุบล เมืองร้อยเอ็ด เมืองมหาสารคาม เมืองชลบท เมืองขอนแก่น และเมืองนครราชสีมาเป็นกองหนุน กองทัพเมืองขอนแก่น นำโดยราชบุตรอุ ได้ทำการปราบฮ่ออย่างเก่งกล้าสามารถจนได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นพระนครศรีบริรักษ์ ผู้ว่าราชการเมืองขอนแก่น ในตราตั้งลงวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๒๐ ยกกองราชบุตรซึ่งตั้งอยู่บ้านดอนบมขึ้นเป็นเมือง และเป็นเจ้าเมืองขอนแก่นอีกคนหนึ่ง

When Thao Uu, son of Nang Noy who was the fifth daughter of Phia Muangphaen, was appointed a prince, he formed an army named 'Rachabut' at Ban Donbom. In 2481 B.E. When Laos was invaded by 'Haw' troop (Chinese minority), the armies of main cities in I-San were ordered to drive away of the invader. These cities included Roy-et, Mahasarakham, Cholabot, Khon Kaen and Nakhornrachasrima. Khon Kaen Army led by Thao Uu had shown its powerful strength in this battle, therefore, the king appointed Thao Uu Phranakhornsriborirak, the governor of Muang Khon Kaen from 26th August, 2420 B.E. At the same time, he upgraded Ban Donbom to be the other part of Muang Khon Kaen that had the other governor.

กำลังทำพิธีมงคลช้างเผือกเพื่อนำทูตเกล้าถวายพระเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ ๑๒

พ.ศ. ๒๔๔๐ พระนครศรีบริรักษ์ (ท้าวอุ) ได้รับของขวัญจากท้าวหนูหล้า ซึ่งเป็นญาติฝ่ายภรรยาที่อยู่เมืองกาฬสินธุ์ เป็นช้างเผือก เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าถวายในหลวง รัชกาลที่ ๕ ณ กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๔๓ ต่อมาท่านก็ได้รับโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์ ขึ้นเป็น พระยานครศรีบริรักษ์ บรมราชภักดีศรีสุภสุนทร (ท้าวอุ) เป็นผู้ว่าราชการเมืองขอนแก่น

In 2440 B.E. Phranakhonsriborirak (Thao Uu) presented the white elephant, receiving from Thao Noo who was his wife's relative in Kalasin Province, to the King as Thao Lah's intention. On this occasion, The king bestowed upon Thao Uu a title of Phrayanakhonsriborirakborommarachaphakdeesrisuphasun-thorn, the governor of Muang Khon Kaen.

ย้ายเมืองครั้งที่ ๓ ไปตั้งบ้านใหม่ โดยขอนแก่น ๑ ปี แล้วยขอนแก่น ๒ ปี จึงตามไปรวมกัน

พ.ศ. ๒๔๓๔ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคมท่านได้ศึกษาปัญหาของเมืองขอนแก่นอย่างละเอียดแล้ว จึงให้เมืองขอนแก่นย้ายไปอยู่ที่บ้านทุ่ม โดยให้เหตุผลว่า สายโทรเลขผ่านเมืองชลบทตรงมาที่บ้านทุ่ม จึงให้ฝ่ายเมืองขอนแก่น ๑ (อยู่ที่บ้านเมืองเก่า) ย้ายไปก่อนปี พ.ศ. ๒๔๒๔ แล้วให้ฝ่ายขอนแก่น ๒ (อยู่ที่บ้านดอนบม) ย้ายตามไปปี พ.ศ. ๒๔๓๔ เมืองขอนแก่นจึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

In 2434 B.E. Phrachaonongyathoeekrommaluang Prachaksilapakhom (the King's brother) had Muang Khon Kaen move to Ban Thum as the telegram wiring was directed to Ban thum. Muang Khon Kaen 1 (Muang Kao) moved to Ban Thum before in 2424 B.E., then Khon Kaen 2 (Ban Donbom) moved in 2434 B.E. Since that time Muang Khon Kaen has been together as one again.

ย้ายเมืองครั้งที่ ๔ กลับมาอยู่บ้านเมืองเก่าอีกครั้งหนึ่ง

พ.ศ. ๒๔๔๒ บ้านท่มเกิดแห้งแล้งกันดารน้ำ พระยานครศรีบริรักษ์ จึงย้ายเมืองกลับมาอยู่ที่เมืองเก่าอีกครั้ง ตั้งจวนและศาลากลางอยู่ที่ทิศเหนือ ของบึงแก่นนคร (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งสำนักงานประชาสัมพันธ์ เขต ๑) และในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ทางราชการประกาศให้เมืองขึ้นทุกเมือง ยุบลงเป็นอำเภอ (เมือง ที่เกิดก่อนเมืองขอนแก่นคือ เมือง ชลบท มัญจาคีรี ภูเวียง) ปี พ.ศ. ๒๔๔๗ ท่านก็ลาออกจากราชการ ในขณะอายุ ๗๒ ปี แต่ก็ยังเป็นທີ່ปรึกษาราชการอยู่ และในปี พ.ศ. ๒๔๔๗ นี้ทางราชการจัดการปกครองเป็นแบบบริเวณคือ เมืองขอนแก่น เมืองชลบท และเมืองภูเวียงรวมกันเป็น “บริเวณภาชี” และมี เจ้าเมืองต่อมาอีกดังนี้ พระพิทักษ์สารนิคม (ท้าวหนูหล้า บุตรท้าวอิน) พ.ศ. ๒๔๔๗ - ๒๔๔๙ ขุนผดุงแคว้นประจันทร์ (ช่วง วิโรจน์เพชร) พ.ศ. ๒๔๕๐ รักษาการ

In 2442 B.E. there was drought in Ban Thum, consequently, Phrayanakhonsriborirak moved the city back to Muang Kao. The residential building and the city hall were constructed in the north area of Bueng Kaennakhon (Office of Public Relations Region 1 at present). In 2445 B.E., the central government announced that all dependent towns became 'Amphur' or districts (The districts established before Muang Khon Kaen were Chonlabot, Manchakiri, and Phu Wiang). Phrayanakhonsriborirak resigned in 2447 B.E., when he was 72 years old, but he still acted as consultant. In 2447 B.E., the regional governance was initiated; Muang Khon Kaen, Muang Chonlabot and Muang Phu Wiang was Phachi Region. And the governors of this region were Phra Phithaksarakham or Thao Noo (2447 B.E.-2449 B.E.), and Khun Phadungkwaenprachan or Chuang Wirotphet (2450 B.E.).

ย้ายเมืองครั้งที่ ๕ ไปอยู่บ้านพระลับ ภาพนี้คือศาลากลางจังหวัดลพบุรี

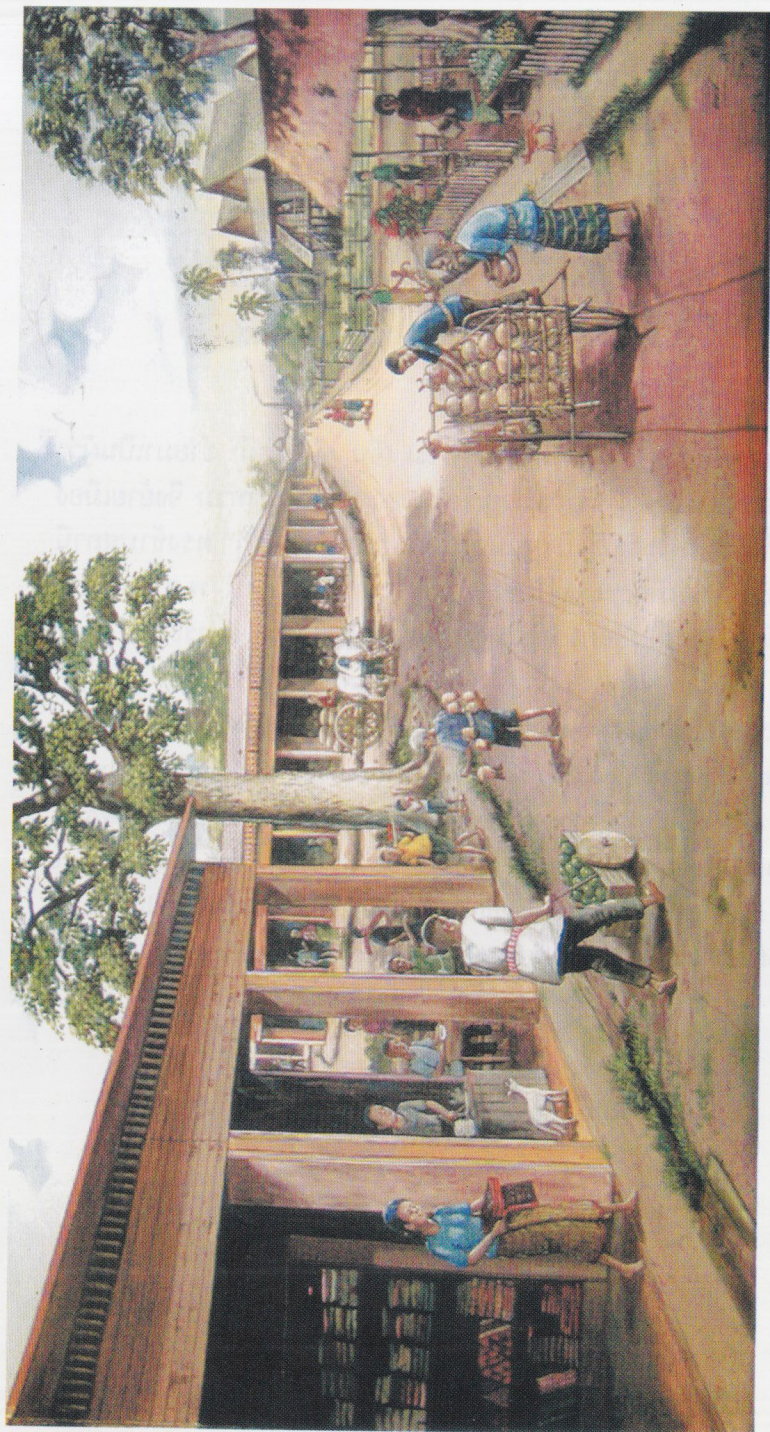
ภาพที่ ๑๕

ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ หลวงวิไลสิทธิกรรม (จิ้น ปิยรัตน์) ย้ายมาเป็นผู้ว่าราชการเมืองขอนแก่น เห็นว่าบริเวณที่ตั้งศาลากลางนั้นน้ำท่วม จึงย้ายเมืองมาตั้งอยู่ที่บ้าน พระลับซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งตลาดบางลำภู ตรงข้ามสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่นและเป็นผู้ว่าราชการ ถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๕ (จากภาพที่ ๑-๑๖ เป็นยุคการตั้งถิ่นฐานมีการย้ายเมืองถึง ๕ ครั้ง)

In 2450 B.E., Luangwisaisitthikam (Chin Piyarat) moved to be Muang Khon Kaen Governor, and he observed that the old city hall was always flooded. As a result, he moved the city to resettle at Ban Phralap, which is currently Banglamphu Market, opposite Muang Khon Kaen Police Station. He was the governor until 2455 B.E. (Pictures 1-16 illustrates the era of settlement so there were five times of resettlement.

ตลาดเก่าก๊กแอ่วว่าเป็นศูนย์การค้าที่เจริญของเมืองขอนแก่น ในอดีต

ภาพที่ ๑๖

เมืองขอนแก่นเริ่มพัฒนาการขึ้นหลายด้าน มีการตั้งโรงสีไฟ มีร้านค้า
เกิดขึ้นมากมาย มีการนำงานหัตถกรรมออกจำหน่าย แต่พาหนะยังอาศัยวัว
เทียมเกวียนเป็นส่วนมาก และอาศัยการเดินเท้าเป็นส่วนใหญ่

Khon Kaen was developed. It had electricity rice mill and a lot of
shops. They broudh some handicrafts to sell. They used cow to carrier
and they still walked

อุโบสถ และศาลา วัดหนองแขวง ที่ทำวู้ เป็นผู้สร้างไว้

ภาพที่ ๑๗

ก่อน พ.ศ. ๒๔๙๐ วัดหนองแขวงมีเนื้อที่เพียง ๗ ไร่ ๑ งาน ๔๑ ตารางวา ภายในวัดมีพระอุโบสถ ๑ หลัง สร้างด้วยดินเหนียวขยำแกลบและฟาง หลังคามุงด้วยแป้น (กระดาน) มีขนาดกว้าง ๔ เมตร ยาว ๖ เมตร ศาลาการเปรียญ ๑ หลัง กุฏิไม้ ๓ หลัง หลังจากนั้นถึง พ.ศ. ๒๔๙๘ ก็มีการขยายเนื้อที่จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มีเนื้อที่ ๓๐ ไร่ ๒ งาน ๖๔ ตารางวา

Before 2490 B.C. Wat Nongwaeng has an area of 7 rais 4 sg.m. Within the temple had one main building which made of clay, the floor was cravered by wood. It's 4 meters wide and 7 meters long. There was a sermon hall and a residence monk which made of wood. After that, in 2498 B.E. the area of this temple was increased. At present, there are 28 rais 400 sg.m. of the total area.

อุโบสถ และศาลา วัดหนองแวง ที่ทำอุ เป็นผู้สร้างไว้

ภาพที่ ๑๘

สถานีรถไฟที่เปิดใช้เมื่อ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ ทำให้ชาวเมืองขอนแก่น สะดวกในการเดินทางเป็นที่สุด ส่งผลให้เศรษฐกิจเมืองขอนแก่น เกิดการ กระตุ้นขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ค้าพ่อค้าก็มีรายได้มากขึ้น

The railroad station opened in April 1, 1933 Khon Kaen citizens is very comfortable to travel and it is made Economic well very fast. Theshopkeepers got a lot of incomes

ศาลากลางหลังที่ ๒

ภาพที่ ๑๙

ศาลากลางหลังที่ ๒ สร้างแทนหลังที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ รื้อถอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ ศาลากลางจังหวัดขอนแก่นหลังนี้เคยเป็นที่ประทับของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ (๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๘) ทรงเสด็จออกเยี่ยมประชาชนอย่างใกล้ชิด

The second city hall is to replace the first city hall in 1949. It is lifted away in 1983. This city hall used to the restore of The Ninth King Rama and his Queen. (November 5, 1955)

งานผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ ๒๐

จวนผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นที่ตั้งอยู่บ้านกกบก ต่อมามอบให้
โรงเรียนสตรี เมื่อ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวนี้เป็นที่
ตั้งของโรงเรียนสนามบินขอนแก่น

The residence of a provincial governor is located in Gokbok village.
After that, it became a girl school in August 9, 1921. Now it is located
of Sanambin Khon Kaen school.

ปราสาทหินเปือยน้อย : Puaynoi Castle

The Attractions in Khon Kaen

ภาพที่ ๒๑

ปราสาทหินเป็อยน้อย

ตั้งอยู่ที่ อ.เป็อยน้อย จ.ขอนแก่น หลังจากกรมศิลปากรขุดขึ้นมา
คบแต่งแล้ว ทับหลังนารายณ์สิบสามขึ้น มีภาพสลักทั้งดงามตามแบบ
ศิลปะเขมร เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดขอนแก่น

Puaynoi Castle

It's located in Puaynoi District, Khon Kaen Province. It is the
largest khmer style shrine in khon kaen. Three brick pagodas, the
lateral palaces with beautifully carved door are fascinating.

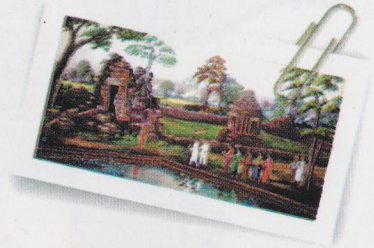

หมู่บ้านคำน้อย : Ku Prapachai (Ku Ban Nakham Noi)

ข อ ง ตี เ มี อ ง ข อ น แ ก่ น

The Attractions in Khon Kaen

ภาพที่ ๒๒

คู่ประภาชัย

บ้านนาคำน้อย ต.บัวใหญ่ อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่นสร้างขึ้นสมัยพระเจ้าชัย
วรมันที่ ๗ แห่งเขมรโบราณ (พ.ศ.๑๗๒๐-๑๗๘๐) มีสระ เรียกว่า บาราย อัน
เป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ใช้ในงานพระราชพิธีต่างๆ อยู่เสมอ

Ku Prapachai (Ku Ban Nakham Noi)

It is located in Ban Nakham Noi, Tambol Buayai, Amphoe Nam Pong. Ku Ban Na Kham Noi is the group of historic shrines used as the old hospital buildings in Pha choa Chaiworaman 7th which was established in century 18th (1720-1780). It consists of Prang Prathan, a main square shrine surrounding with the glass wall. It has been registered as a national heritage on March 8, 1935.

พระธาตุขามแก่น : Khamkaen Pagoda

The Attractions in Khon Kaen

ภาพที่ ๒๓

พระธาตุขามแก่น

ตั้งอยู่ที่ วัดเจติยภูมิ บ้านขาม ต.บ้านขาม อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น พระธาตุ
แห่งนี้สร้างขึ้นประมาณ พุทธศตวรรษที่ ๒๒ เดิมเรียกว่า พระธาตุใหญ่
บ้านขาม เชื่อว่า เป็นที่บรรจุพระอังคารของพระพุทธเจ้า

Khamkaen Pagoda

It's located in JaTiyaphoum temple of kham village. Tambol Bankham,
Nampong District. This stupa it was build about twenty-two of
Buddhist century year. In the old day it was called Khamkaen village
big pagoda. It is a very old historic shrine containing the Holly Relic
of Buddha.

ภาพวิถีชีวิตชาวอีสาน : Northerner way of life

Northerner way of life

ภาพที่ ๒๔

ภาพวิถีชีวิตชาวอีสาน

ขอนแก่นเป็นเมืองเสียงแคนแดนดอกคูณแห่งอีสาน แคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีความไพเราะ ใช้มือทั้งสองข้างบังคับเสียง ทำนอง เร้าใจหรือเศร้าสร้อยก็ได้ ซึ่งผู้ใหญ่อีสานในอดีต เมื่อยามพลบค่ำจะนำเด็กมาดุ่มโฮมกัน(รวมกัน)แล้วอบรมสั่งสอนเด็กทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม สารคดี บันเทิงต่างๆ โดยใช้เสียงแคน เป็นสื่อสร้างความสนใจ

Northerner way of life

Khonkaen city is called the land of reed pipes of the North East. The reed pipes or Kaen is a sweet sound musical instrument. The mouth organ is always used for festivity and it sometimes is a sign for meeting of villagers.

ປະເພນີລື່ງຂ່າວ - ລື່ງຂ່າວ : Long khaung Festival

Northerner way of life

ภาพที่ ๒๕

ประเพณีลงช่วง - ลงแขก

การลงช่วง หมายถึง การนำเอางานของตนเอง โดยแต่ละคนไปพร้อมกัน ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยถือเอาลานหน้าบ้านของผู้ใดผู้หนึ่งที่เป็น จุดศูนย์กลางของคุ่มนั้นๆ แล้วถือเป็นลานช่วงแต่ละคนก็ทำงานของตนเอง อยู่ที่ลานช่วงนั้น มีการเช็นฝ้าย (ปั่นด้าย) เป็นต้น โดยก่อกองไฟเพื่อให้แสงสว่าง สำหรับไม้ที่ใช้ก่อกองไฟ เรียกว่า หลัว (คือไม้ไผ่แห้ง) ซึ่งเป็นไม้ที่ติดไฟลุกเป็น เปลวเพลิงที่ให้แสงสว่างเจิดจ้ามากกว่าไม้พื้นทั่วไป ซึ่งลานนี้ ก็เป็นสถานที่ที่ใช้ พบปะเกี่ยวพาราศีกันสำหรับหนุ่มสาวด้วย

การลงแขก หมายถึง งานของตนเอง แต่ต้องไปเชิญญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน มาช่วยทำงานนั้นให้เสร็จ เช่น การปลูกบ้าน ดำนา การเกี่ยวข้าว เป็นต้น

ประเพณีลงช่วง-ลงแขกนี้ เป็นประเพณีที่ได้กำไรทางสังคม เพราะจะทำให้ คนในชุมชนมาพบปะพูดคุย เป็นวิถีทางที่ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านความคิด ความรัก ความเอื้ออาทรกัน ความสมัครสมานสามัคคีกัน ของคนในชุมชนและ เป็นไปในทางที่ดีอยู่เสมอ

Long khaung Festival

Long khaek is to help others to do work without pay or reward. In the former day, Thai people especially in I-san region, villagers would help each other to do work such as building house, harvesting. This festival makes people in the same community knowing each other well, because people have the chance to talk and share ideas to each other by persuading one's relatives and neighbors .

ประเพณีผูกเสี่ยว : Phuk Seui Festival

Northerner way of life

ภาพที่ ๒๖

ประเพณีผูกเสี่ยว

คำว่า เสี่ยว ความหมายจะกว้างและลึกมากกว่า คำว่า เพื่อนธรรมดา แต่จะมีความหมายที่ตรงกับคำว่า เพื่อนตาย ซึ่งคนที่จะเป็นเสี่ยวกันนั้น อาจจะ เป็นชายกับชาย หญิงกับหญิง หรือชายกับหญิงก็ได้

พิธีผูกเสี่ยว เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัด ขอนแก่นถือเป็นประเพณีสำคัญ จะเห็นได้จากการจัดงานประเพณีผูกเสี่ยว ประจำปีของจังหวัด ในงานจะจัดให้มีพิธีผูกเสี่ยว เป็นวัฒนธรรมอีสานล้านช้าง คือพิธีที่ทำสัญญากันว่า จะเป็นเพื่อนร่วมตายกัน ซึ่งการที่คนสองคนจะมา เป็นเสี่ยวกันได้ เพราะญาติผู้ใหญ่มีพ่อแม่ เป็นต้น เห็นชอบว่า คนสองคนนี้มี ลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งเหมือนกัน เมื่อญาติผู้ใหญ่ทาบทามกันแล้วก็จัดพิธีให้ โดยท่านจะใช้ฝ้ายมงคลอันเป็นเส้นด้ายผูกแขนให้เป็นเสี่ยวกันด้วยการจัดพิธี บายศรีสู่ขวัญ และเพราะคนทั้งสองชอบนิสัยซึ้งกันและกัน ก็จะมีการสาบาน เป็นเสี่ยวซึก เสี่ยวแพงกันในวงสนทนา โดยอาจจะใช้น้ำสุรา หรือมีการกริดเอา เลือดของกันและกันมาผสมเหล้าแล้วดื่มร่วมกัน เพื่อเป็นเสี่ยวซึกเสี่ยวแพงกัน จนตลอดชีวิต

Phuk Seui Festival

Phuk Seui or making friend festival is an original culture and traditions. It's held annually from 29 November to 10 December at the provincial hall to promote silk weaving and silk warm culture. "Phuk Seui" is an Isan tradition promoting close relationships between people of similar ages or a person who wants to be a friend. This festival has been preformed for a long time ago.

Phuk Seul Festival

Phuk Seul or Phuk Seul Festival is an original culture and tradition. It is held annually from 25 November to 10 December at the Gyeongju Hall. It promotes folk weaving and silk worm culture. "Phuk Seul" is an old tradition promoting close relationships between people of similar ages or a person who wants to be a friend. This festival has been included in a local time zone.

Important local customs and arts of people in Isan

ฮีต (เป็นสำเนียงอีสาน) หมายถึง จารีต หรือข้อปฏิบัติทางกาย วาจา ต่อเนื่องกันมาจนกลายเป็นประเพณี โดยบ่งชี้ถึงระดับของจิตใจ แสดงให้เห็นถึงความเจริญ ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมที่ดั่งามทั้งส่วนบุคคลและเชื่อมสัมพันธ์กับสังคม หรือบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม ถือได้ว่า สังคมใดมีจารีตปฏิบัติ บุคคลนั้น สังคมนั้น มีความเจริญทางด้านจิตใจ

ฮีตสิบสอง หมายถึง ข้อปฏิบัติของบุคคลแต่ละคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคม ต้องมีข้อปฏิบัติร่วมกัน ในรอบเดือน ตลอดปี ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละคนในชุมชนนั้น ได้คลุกคลี พบปะ สนทนากัน เป็นผลให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี และเอื้ออาทรต่อกันและกัน เกิดผลดีต่อส่วนรวม

ฮีตสิบสอง ถือว่าเป็นข้อปฏิบัติ หรือเป็นกติกาสังคมที่แต่ละคนจะต้องกระทำ เป็นการบังคับโดยอ้อมเพื่อให้แต่ละคนหาโอกาสเข้าไปใกล้ชิดหลักธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน

Culture includes customs and arts which display unique features and success in each locality. It also reflects thoughts and way of life and is a link that connects and unites people and makes them proud in their own homeland. One important and commonly practices customs is called "Heed Sibsong". Heed means customs. Sibsong means twelve months. Heed Sibsong then means customs that local people practice in each month of year. Various festivals reflect a firm belief in Buddhist religion by people of Isan region. Some of Heed Sibsong practices are.

บุญเข้าปฐกฐน : Boon Khao Kam

ภาพที่ ๒๗

ฮีตที่หนึ่ง บุญเข้าปรีวาสกรรม

ฮีตหนึ่งนั้น เถิงเมื่อเดือนเจียงเข้ากลายมาแถมถ่าย
 ผุงหมู่ สังฆเจ้า ก็เตรียมเข้าอยู่กรรม
 มันทาก ธรรมเนียมนี้ ถือมาตั้งแต่ก่อน
 อย่าได้ละ ท่างเว้น เขียวลิซ้องแล่นนำ แท้เหลว

เมื่อถึงเดือนอ้าย (เดือนเจียง) พระสงฆ์จะทำพิธีเข้ากรรม - หรือ “เข้าปรีวาสกรรม” ประพฤติตนให้อยู่ในธรรมวินัย การอยู่กรรมจะใช้เวลาอยู่ ๙ วันเป็นอย่างน้อย คือต้องอยู่ปรีวาส ๓ วัน แล้วจึงประพฤติมานัตอีก ๖ วัน จึงทำอัพพานกรรม เป็นการจบสิ้นการอยู่กรรมเพียงเท่านี้ ชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัดมีการเตรียมอาหารคาว หวาน พระต้องไปอยู่ในที่สงบเพื่อชำระล้างมลทินให้พ้นจากอาบัติและพันธโทษ ซึ่งการทำอาหารถวายพระสงฆ์ในบุญเข้ากรรม หรือการอยู่ปรีวาสกรรมนั้น ถือว่า ได้บุญมาก

The first of HEED SIBSONG is Boon Khao Kam

Practiced in Duan Aye (Duan Chiang) and either during full or dark moon in winter. The customs on a practice of purifying a monk who has committed a religious offence. The monk in question has to be in a specific area to torture himself in order to be lifted from kamma or action and to purify the mind.

บุญคุณสถาน (บุญกุ่มข้าวใหญ่) : Boon Koon lan

ภาพที่ ๒๘

ฮีตที่สอง บุญคุณลาน (บุญกุ่มข้าวใหญ่)

ฮีตสองนั้น พอแต่เดือนยี่ได้ล้าล่วงมาถึง
ให้พากันหาพินสุคนโฮมไว้ให้ทำบุญคุณลาน สู่เขื่อนดอมไต้
อย่าได้ใจคองนี้มันสิสูญเสียเปล่า
ข้าวและของหมูนันสิหายเสียงบ่อยยัง
จงให้ฟังคองนี้แนวกลอนเฮาบอก
อย่าเอาใจออกแท้เข็นฮ้ายสิเล่นเถิง เจ้าเอี้ย

เมื่อได้ผลผลิตจากข้าวนาใหม่ๆ ให้นิมนต์พระภิกษุ ไปเจริญพระพุทธมนต์
ที่ลานข้าว โดยให้ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ แก่นาข้าว วัว ควาย สู่ขวัญให้
เจ้าของนาและควาย จะทำให้เกิดความสุขสวัสดิ์เป็นอย่างยิ่ง และในหมู่บ้านก็ให้
พร้อมกันทำบุญ “กุ่มข้าวใหญ่” เป็นประจำทุกๆ ปี

The second of HEED SIBSONG is Boon Koon lan

Involves a blessing of harvested rice in Duan Yee, either full or dark moon. The purpose is those who harvested a large quantity, who wanted to have a good omen for that person and family.

บุญคุณสถาน (บุญกุ่มข้าวใหญ่) : Boon Kaw Jee

ภาพที่ ๒๙

ฮีตที่สาม บุญข้าวจี (นาขบข่า)

ฮีตสามนั้น เมื่อถึงเดือนสามได้จึงพากันจ้ข้าวจี ไปถวายสังฆเจ้าเอาแท้มุเฮา
บุญกุศลยังลีนาคำตามเฮามือละคาบ หากธรรมเนียมจ้ข้ามีแท้นาน
ให้ทำไปทุกบ้านทุกที่เอาบุญพ่อเฮย กองหากเคยมีมาแต่ปางปฐมพัน
อย่าพากันไล่ถ่มประเพณีตั้งแต่เก่า บ้านเมืองเฮาสีเคร้าภัยย้ายลิแล่นตาม
(เดือนสามค้อยเจ้าหัวค้อยปั้นข้าวจี ปั้นข้าวจีบ่อใส่น้ำอ้อย เณรน้อยพาคลี่ผ้า) เช็ดน้ำตา

มีการนัดหมายคนในหมู่บ้าน นำเอาข้าวเหนียวมาทำข้าวจีทำไข่ ใส่น้ำอ้อย
นำไปถวายพระในเวลาจ้งหัน (ภัตตาหารเช้า) คือตอนเช้า เริ่มพิธีด้วยการกล่าว
คำไหว้พระ สมาทานศีล มีเงื่อนไขอยู่ว่า ข้าวที่นำมาจี ต้องเป็นข้าวใหม่ที่หอม
และอ่อนนุ่มเท่านั้น เพราะยึดถือกันว่า จะทำให้ได้มีอานิสงส์มาก ปัจจุบันทาง
ราชการได้เพิ่มการทำบุญมาฆะบูชาเข้ามาในวันเพ็ญเดือนสามอีกด้วย

The third Heed is Boon Kaw Jee

Practiced in Duan Sam, involves making sticky rice into a fist- sized
ball, covered with beaten eggs, then toasted over charcoal. After harvesting
season, people want to offer this sticky rice to monks for prosperity.

บุญพระเวส (บุญมหาชาติ) : Boon Phraves ro Boon Mahachat

ภาพที่ ๓๐

ฮีตที่สี่ บุญพระเวส (บุญมหาชาติ)

ฮีตสี่ พอถึงเดือนสี่ได้ ให้เก็บดอกบุปผา
 ทามาลาดวงหอม สู้คนเก็บไว้ อย่าได้ไล่คองนี้ ลีเสยศรีสุญเปล่า
 หาเอาตากแดดไว้ ให้ทำแท่นสู้คน แท้ตาย อย่าได้ไล่หนีเว้นแนวคองตั้งแต่เก่า
 ไฟทั้งหลายลิแล่นเข้า เมาบ้านลิเลื่อมสุญ ให้ฝูงชาวเขาแท้ อย่าไล่คองตั้งแต่ก่อน
 มั่นลิหมองหม่นเศร้า เมืองบ้านลิทุกซ้น แท้แหล่ว

การทำบุญพระเวส เป็นการทำบุญของแต่ละหมู่บ้านตามความพร้อมภายในเดือนสี่นั้น ถือเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ประจำปี เรียกว่า “บุญมหาชาติ” มีการเตรียมงานล่วงหน้าหลายวัน มีการแห่ผ้าภาพเขียนเรื่อง พระเวสสันดรชาดก ฟังเทศน์ทกษัตริย์ (ฉกษัตริย์) ตั่งหอพระอุปคุต มีการแห่ข้าวพันก้อน แห่กัณฑ์หลอนอย่างสนุกสนาน ประเพณีนี้เป็นกิจกรรมชุมชนที่ได้ทั้งบุญ ได้ทั้งกุศล และได้ความสมัครสมานสามัคคีของคนในหมู่บ้าน หรือชุมชนนั้น ๆ เป็นอย่างดีมาก

The fourth Heed is Boon Phra Vess ro Boon Mahachat

Practiced in any month outside the Buddhist lent. It's the great festival, because it's one of the Ten stories of lord Buddha. Making merit is the great tradition for Thai Buddhists.

บุญสงกรานต์ (สงกรานต์) : Boon Song Nam (Song kran festival)

ภาพที่ ๓๑

ฮีตที่ห้า บุญสงกรานต์ (สงกรานต์)

ฮีตทำนอง

พากันทำเครื่องสงกรานต์พระสัพพะบุญเจ้า

ให้พากันสืบสร้างบุญไว้อย่าไล

จั่งลิสขยี้งลัน ทำถึก คำสอน

พอเถิงเดือนห้าได้พวกไพร่ชาวเมือง

ทุกวัดให้ ทำไป อย่าไลห่าง

ทุกทั่วทึบ แผ่นหล้า ให้ทำแท่สู่คน

คือฮีตคองควรถือ แต่ปางปฐมพัน

เมื่อถึงวันปีใหม่ของไทย ให้ทุกคนหยุดประกอบกรงานทุกอย่าง แล้วนำ
น้ำอบน้ำหอมไปสรงพระพุทธรูปที่ทางวัดได้เตรียมเอาไว้ สรงน้ำพระสงฆ์ สรง
น้ำผู้สูงอายุ ผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน มีการตบประทาย หรือก่อเจดีย์ทราย ถือว่า
เป็นศิริมงคลอย่างยิ่ง ปัจจุบันทางราชการได้ประกาศให้วันนี้เป็น “วันครอบครัว”
ด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ทำงานอยู่ทางไกล ได้กลับมาหาครอบครัว และทำ
สังฆทาน เพื่ออุทิศส่วนบุญหาญาติ ผู้ล่วงลับไปด้วยได้กุศล แล วัดหนองแขวงถือ
เอาวันที่ 16 เมษายน เป็นวันทำบุญร่วมญาติประจำปี

The fifth Heed is Boon Song Nam (Song kran festival)

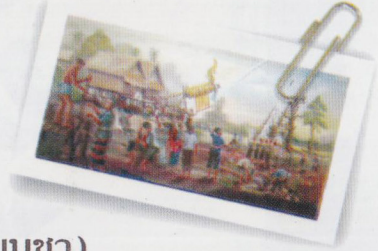
Practiced on 13,14,15, of April, just like in the central plain. The
occasion is Thai's New year and people take this occasion to throw water
on each other. In former day, people joined gather in the temple for
cerebration on these days.

บุญบั้งไฟ (วิสาขบูชา) : Boon Bung Fai

ภาพที่ ๓๒

ฮีตที่หก บุญบังไฟ (วิสาขบูชา)

ฮีตหกนั้น

พอถึงเดือนหกแล้ว

ให้นำเอาน้ำวารีสงไส

หตพระพุทธรูปเหนือได้สู่กาย

อย่าได้ละเบี่ยงบ้าย ปัดเป่าหายหุด

มันสิสูญเสียศรี ต่ำไปเมือหน้า

จงพากันทำแท้ แนวคองฮีตเก้า

เอาบุญบังไฟไปเลื่อยๆ เมือหน้าอย่าถอย

การทำบุญในเดือนนี้ เป็นการทำที่ต้องสื่อความระหว่างชาวโลกกับชาวสวรรค์ โดยใช้บังไฟเป็นสื่อที่แสดงออกถึงความต้องการของชาวโลก (โดยเฉพาะชาวอีสาน) ซึ่งต้องการขอฝนเพื่อทำนา โดยมีการจุดบังไฟไปบอกต่อพญาแถนบนสรวงสวรรค์ ก่อนที่บังไฟแต่ละบั้งจะถูกจุดขึ้นไป ก็มีการแห่บังไฟพ้อนรำกันอย่างสนุกสนานมีกาพย์เช็งว่า “อมพุทโธ นโมเป็นเค้า, ข่อยสิเว้า กาพย์พระมนี, พระมนี อยู่หัวเป็นเจ้า, โดยทุกคนในขบวนว่าตาม นอกจากนั้นแล้วก็มีมีการจุดพลุ ตะไล ตามถนน และมีการทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ อีกนัยหนึ่งก็เชื่อได้ว่า เมื่อประกอบการบุญการกุศลอย่างนี้แล้ว ก็จะทำให้ฟ้าฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล

วันเพ็ญเดือนหก เป็นวันวิสาขบูชา คือวันประสูติ ตรัสรู้ ปรีชาญาณ ของพระพุทธเจ้า และองค์การสหประชาชาติ ได้ให้การรับรองเป็นวันสำคัญสากลของพระศาสนา ปี พ.ศ. ๒๕๔๑

The sixth Heed is Boon Bung Fai

Practiced in Duan Hok to pay respect to the city 's holy foundation. It is an old customs Thai asks for plentiful rainfall, some village even believe if this custom is not practiced every year. There will be catastrophes such as drought and licenses.

បុណ្យផ្កាឆាយ : Boon Sum Ha

ภาพที่ ๓๓

ฮีตที่เจ็ด บุญข้าชะ

ฮีตเจ็ดนั้น พอถึงเดือนเจ็ดแล้วจึงพากันบุชาราช ฟุ้งหมู่เทพเหล่านั้นบูชาเท้สุกาย
ตลอดถึงยอดเจ้าอาฮักขใหญ่เมเหล็ก ทั้งหลักเมืองสู่หนบูชาเจ้า
จงพากันมีใจตั้งทำตามฮีตเก่า นิมนต์สังฆเจ้าชำระเท้สวดมนต์
ให้ฝูงคนเมืองนั้นทำกันอย่าได้ห่าง
สูตรข้าชะเมืองยาค้าง ลีเสียคร่ำต่ำศูนย์
ทุกขลิแล่นวัน ๆ มาโฮมใส่เต็มเมือง มันลิเคื่องคำขัดต่ำลงศูนย์คร่ำ
ให้เจ้าทำตามนี้คือเขาได้บอกว่า จึงลีสขอยู่สร้างสวรรค์ฟ้าแก่งกัน
แมนทุกขฮ้อนหมื่นชั้นปมีแล่นมาพาน ปานกับเมืองสวรรค์สุขแก่งกันเทียมได้

เป็นการชำระสิ่งสกปรกที่รกรุงรังให้สะอาด เป็นการปิดเป่าสิ่งเลวร้ายออกจาก
หมู่บ้าน จึงเรียกว่า “การข้าชะ” โดยชาวบ้านจะนำเอาทราย หินแ่ (หินลูกรัง) มา
รวมกันที่ศาลากลางบ้าน แล้วนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์เสกทราย หิน
น้ำ แล้วนำไปสาดใส่บ้านเรือน ไร่นา ไร่ ไร่ ไร่ อาเพศต่าง ๆ จะสูญหายไปสิ้น และ
มีการตอกเสาหลักบ้านหลักเมือง

The seventh Heed is Boon Sum Ha

Practiced in order to clean unholy things which may cause harm to the
country. Monks of each village will be invited to chant at the central hall of
village.

บุญเข้าพรรษา : Boon Kaow Pan Sa

ภาพที่ ๓๔

ฮีตที่แปด บุญเข้าพรรษา

ฮีตแปดนั้น พอเมื่อเดือนแปดได้ล่ำลวงมาเถิง
ทำตามช้อยของเจ้าพระโคตมทำก่อน
แล้วจึงพากันฝ่ายหาของไปทานทอด
ลิเป็นของหนุนเจ้าไปเทิงอากาศ
เพิ่นจึงตรัสบอกไว้ ฮีตเก่าคองหลัง
จงให้พากันเข้า ทำทาน ดักบาตร
โอกาสนี้เพิ่นให้เที่ยวชอกคั่น ชุดก่นขุมบุญ
ฝูงหมู่วิบากวัน บ่อมีว่าสิมาพาน

ฝูงหมู่สังโฆคุณ เข้าวัดสาจำจ้อย
บ่อทะเลอนเล็กม้าง ทำแท่สู่กาย
ทำทานไปอย่าได้คั่น เอาไว้หมู่บุญ
สู่สวรรค์ชั้นฟ้า ด้วยบุญนี้ส่งไป
ฟังให้มัน คักคัก อย่าลืไค้อเจ้า
อย่าพากันขาดได้ ไปแท่สู่คน
เอาทุนไปภายหลัง เมื่อตายไปแล้ว
เนาวิมานแสนสุขทุกข์หายบ่อมาไกล

ในวันเพ็ญเดือน ๘ เป็นวันอาสาฬหบูชา แรม ๑ ค่ำเดือน ๘ เป็นวันเข้าพรรษา
ตามพุทธบัญญัติ พุทธศาสนิกชนต้องนำดอกไม้ ธูปเทียน ตะเกียง น้ำมนต์ จตุปัจจัย
ที่จำเป็นในการจำนำพรรษา ไปถวายแด่พระภิกษุ ถือได้ว่าเป็นกุศล และนำ
ความสุขมาสู่ผู้บริจาคทานทั้งหลาย จนสิ้นกาลนาน

The eighth Heed is Boon Kaow Pan Sa

This customs has been practiced since the Lord Buddha's times. Since
it is difficult for monk to travel during rainy season and sometime, may
damage farmer's crops. Therefore, it was stipulated that monks have to be
at one place, or Buddhist Lent, for three months.

บุญข้าวประดับดิน : Boon Kaw Pra Dab Din

ภาพที่ ๗๕

ฮีตที่เก้า บุญข้าวประดับดิน

ฮีตหนึ่งนั้น พอเฮ็ดแก้นั้น พอเมื่อถึงเดือนเก้า กลางแห่งวสสะกาล

ฝูงประชาชนเมือง ก็เล่าเตรียมตัวพร้อม

พากันทานยังข้าว, ประดับดินกินก่อน

ทายกทานให้เจ้า, พระสงฆ์พร้อมสู่กาย

ทำจิ้งซีบ่อฮ้าย เลิงขบปี่มา

พระราชาในเมือง ก็จัดทำแนวนี

ฮีดหากมีมาแล้ว วางลงให้ถือต่อ

จำไว้เคื่อพ่อเฒ่า

หลานเฝ้าให้เหล้าฟ้ง, แต่ก่อน

ในวันแรม ๑๓ ค่ำเดือน ๙ ให้นำห่อข้าว หวานคาว หมากพลู ไปวัดแต่เช้ามืด ไปวางไว้ตามต้นไม้ข้างรั้วบริเวณวัด ถือกันว่าญาติที่ล่วงลับไปแล้วจะมาขอรับ สิ่งของเหล่านั้น รุ่งขึ้นเช้าวันแรม ๑๔ ค่ำ ก็นำอาหารอีกส่วนหนึ่ง ไปตักบาตร และถวายพระสงฆ์ แล้วก็กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ญาติ ผู้ล่วงลับไปแล้ว จึงจะถือว่า ได้ทำบุญข้าวประดับดินเต็มบริบูรณ์ อยู่เย็นเป็นสุขทุกบ้านทุกเรือน สิบไป

The ninth Heed is Boon Kaw Pra Dab Din

This is done to make offering to the deceased. Kao Pradabdin consist of food and sweet, cigarette and bean nuts that are placed at or around the trees within the temple. Spirits of the deceased are then is invited come and get the offering. Later the offering were presented to mad monks and novices and then dedicated to the dead through "Kruad Nam" ceremony (Pouring water).

บุญข้าสาก (ฉลากสัตร) : The Tenth Heed is Boon Kao Sak

ภาพที่ ๗๖

ฮีตที่สิบ บุญข้าวสาก (ฉลากภัต)

ฮีตสิบนั้น พอถึงเดือนสิบแล้วพากันทอดโกยทาน เบิกพิธีกรรมทำทานต่อมาสองข้าง
ข้าวสากนำไปให้ สังฆทานทอด พากันห้วยอดแก้ว นิพพานพุนที่สูง
ผู้หมูลุงอ่าวป่า คณานเมืองน้อมส่ง ศรัทธาลงทอดไว้ ทานให้แก่ไป
อุทิศให้ผู้เปรตเปโต พากันโมทนาคำ สู่คนจนเกลี้ยง

เช้าของวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๐ แต่ละครอบครัวให้นำข้าวปลาอาหาร จตุปัจจัยไทยทานต่างๆ ออกไปทำบุญที่วัด มีการเขียนชื่อของตนลงบนกระดาษ แล้วหย่อนลงไปในบาตร แล้วนำถวายพระให้ท่านจับฉลาก (สลาภภัต) เมื่อจับฉลากแล้วได้ชื่อของผู้ใด ก็ให้ผู้นั้น นำอาหาร และปัจจัยถวายพระรูปนั้น โดยทำเป็นท่อนข้าว เรียกว่าท่อนข้าวน้อย ท่อนข้าวใหญ่ และท่อนข้าวใหญ่นั้นสำหรับถวายพระ ส่วนท่อนข้าวน้อยทำเป็นสองท่อน ท่อนหนึ่งใส่อาหารคาวหวาน อีกท่อนหนึ่งใส่หมาก พลุบูหรี่และผลไม้เผือกมัน ชัดหัวใส่กัน เมื่อกล่าวคำถวายทานแล้ว เอาไปแขวนตามต้นไม้ ถ้าวัวให้ทานแก่ญาติผู้ตายไปแล้ว เสร็จแล้วก็รับพร กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล เป็นเสร็จพิธี

The Tenth Heed is Boon Kao Sak

Boon Kao Sak or Slak Pat, is a ritual of dedication to the dead. It's like a Boon KaoPradabdin but this ceremony monks will be offered foods and necessary things according to lay people who cast lots monk's name.

ภาพวาดพระราชนิพนธ์ : Boon Okpansa

ภาพที่ ๗๗

ฮีตสิบเอ็ด บุญออกพรรษา

ฮีตสิบเอ็ดนั้น เกิงเดือนสิบเอ็ดแล้ว ก็เป็นแนวทางป่อง
เป็นช่องของพระเจ้า คั่นเข้าแล้วออกมา เกิงวัสสามาแล้ว สามเดือนก็เลยออก
เฮียกว่า ออกพรรษา ปวารณา กล่าวไว้ เขาได้เล่ามา

วันเพ็ญเดือน ๑๑ เป็นวันมหาปวารณาออกพรรษาของพระสงฆ์ตอนเช้าให้
นำภัตตาหาร เครื่องไทยทาน ผ้าห่มหนาว ผ้าสบง ผ้าจีวร ไปถวายพระภิกษุสามเณร
ซึ่งออกพรรษาดอนเช้า ตอนเย็นมีการแห่ปราสาทผึ้ง จุดประทิป (ได้เทียน) ถือเป็น
การบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระอรหันตสาวกทุกๆ องค์
เสด็จลงจากดาวดึง เรียกว่าเทโวโลหนะ ถือว่าได้บุญกุศลมาก มีการจุดโคมไฟ
และไหลเรือไฟบูชาพระแม่คงคา ในปัจจุบันรัฐบาลสนับสนุน เป็นประเพณีที่
ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญด้วย

The Eleventh Heed is Boon Okpansa

In the morning of this day, villagers will make an offering or Tak Bat
Te Vo, the merit performance for the first day of the rains retreat, and
subsequently present foods to monks and novices at temple whereby monks
will bless the people afterwards. There are other ceremonies on the day
after Buddhist Lent, such as row-boat racing, long Hue Fai which is a boat
or craft made of banana tree or bamboo lid with candles, Loy kra thong.

บุญกฐิน : The Twelfth Heed is Boon Kathin

ภาพที่ ๓๘

ฮีตสิบสอง บุญกฐิน

ฮีตสิบสองนั้น เดือนสิบสองมาถึงแล้ว ลมวอยหนาวสั่น เดือนนี้หนาวสะบัด บ่อคือแท่นหลัง
ในเดือนนี้เพิ่นบอก ให้ลงทอดผายเฮือ ช่วงกันบูชาผุงนาโค นาคเนาในพื้น
ชื่อว่าอุษะนาโค นาคเนาในพื้น สิบห้าสกลบอกไว้บูชาให้ส่งสะการ
จงให้ทำบุญทุกบ้านบูชาท่านนาโค แล้วลงโมทนาทานขึ้นชมกันเหล่น
ทุกซั้ทั้งหลายหลีกเว้น หนีห่างบ่อมีพาน ของสามานย์ทั้งปวงบ่อได้มีมาใกล้
ไฟผู้ทำตามนี้ เจริญดียอดยิ่ง ทุกสิ่งมีบ่อไฮ้ ทั้งข้าวหมูของ
กรรมบ่อได้ถักต้อง ลำบากในตัว โลดบ่อมีมัวหมอง อย่างได้พอดี้
มีแต่สุขีลัน ครองคน สนุกยิ่ง อดให้หลังบ่อนี้ เคอเจ้า อย่าลืลย

กระทำการภายในระหว่างการออกพรรษา ๑ เดือน ถือว่าได้บุญอันยิ่งใหญ่ และ
ต้องตั้งใจเตรียมการไว้ก่อนออกพรรษา โดยเจ้าภาพกฐินต้องมีการเขียนสลาก หรือ
ใบจอง ไปติดไว้ภายในวัดจุดใดจุดหนึ่งที่พระสงฆ์และสาธุชนที่มาทำบุญเห็นได้ง่าย ให้
มีรายละเอียดการกำหนดวัน และเจ้าภาพผู้จะทอดไว้อย่างชัดเจน แล้วจัดหาเครื่องอัฐ
บริหาร บริวารกฐิน นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ สมโภชองค์กฐินในวันรวม
ตอนเช้ามีการแห่องค์กฐินไปยังวัดที่บวรณาไว้ก่อนหน้านั้น ประกอบพิธีทอดถวายพระ
สงฆ์อุปโลกน์, กรานกฐิน เสร็จแล้วอนุโมทนา รับพร กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล เป็นเสร็จพิธี

The Twelfth Heed is Boon Kathin

This is a custom in which villagers present robes to monks and it has been
continuing for a long time in a similar ritual in the central plain. It's believed
that offering Kathin is the great making merit which can be perform only
once year. Therefore, there are a large number of people join together.

คอง หรือคลอง หรือครรลอง หมายถึง แนวทาง หรือกรอบกติกาที่พึงปฏิบัติ หรือ วิถีปฏิบัติทางกาย วาจาและจิตใจ ที่เป็นสื่อให้เห็นถึงความดีงาม ความเจริญรุ่งเรืองของบุคคล ชุมชน อันเป็นข้อตกลงร่วมกันของผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต จากรุ่นสู่รุ่น อาจถือได้ว่า เป็นการสืบทอดระเบียบวิธีปฏิบัติตน หรือการวางตนของแต่ละบุคคลที่ย่อมมีความแตกต่างด้านสภาวะ และสถานะ ตำแหน่ง หน้าที่ ซึ่งแต่ละคนต้องได้เกี่ยวข้องกับบุคคล ชุมชน และสังคม เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างเคารพ รัก และให้เกียรติซึ่งกันและกัน ชุมชนโบราณอีสาน จึงเกิดสันติสุขส่วนบุคคล และสันติภาพส่วนสังคม ด้วยการยึดถือปฏิบัติตนตามคองของแต่ละสภาวะ และสถานะของตน

คอง ๑๔ นี้ มีอยู่ ๓ ประเภท1 คือ ๑) คองของพระราชา (เสนาบดี ๒) คองของพระภิกษุสงฆ์ ๓) คองของประชาชน ที่นำมาเขียนเป็นภาพบรรยายนี้ เป็นคองประเภทที่ ๓ คือคองของประชาชน2

Kong means folk way or traditional way of life that people has been observing for along time.

There are 3 kongs. The first for the king and government. The second for Buddhist monks and novices. The third for society or general people.

These pictures are about the traditional way of life for society only.

1 สวิง บุญเจิม, ๒๕๓๙ : ๕๔๒-๕๕๖

2 คอง ท่านแยกเป็น ๒ ประเภทก็มี คือ คองของสำหรับบุคคลธรรมดาประเพณีปฏิบัติเป็นกิจวัตร ในครอบครัวหรือต่อศาสนาอย่างหนึ่งและคองสำหรับท้าวพระยาผู้ปกครองบ้านเมืองต้องปฏิบัติเป็นกิจวัตร คล้ายกับรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร อย่างหนึ่ง ซึ่งแต่ละตำราจะมี ๑๔ หัวข้อ จึงเรียกกันว่า คองธรรม ๑๔ อย่าง ดู (ศูนย์รวมสงฆ์ชาวอีสาน, ๒๕๓๓ : ๗๓-๘๑)

เมื่อได้ข่าวใหม่ หรือผลพหุมารากใหม่ ใหม่ ให้นำไปฝากบาตรบริจาคทานแด่ผู้มีศีลเสียก่อน แล้วตนเองจึงบริโภค และให้แจกแบ่งแก่ญาติพี่น้องด้วย

ภาพที่ ๒๔

คองทีหนึ่ง

ความหมาย เมื่อได้ผลผลิตจากสวน ไร่ นา ให้แบ่งไปทำบุญ และแจกจ่าย
แก่ญาติพี่น้อง แล้วค่อยบริโภคเอง ถือเป็นการทำบุญหรือทำความดี จะเป็น
สิริมงคลกับตนเอง และครอบครัวเป็นอย่างมาก

The first Kong Kong 14 (Local traditions)

After harvesting season farmers come to the temples to give a new rice
for monks and novices first, then they can take it to eat and sell. It's
believed that they would get much rice next year. .

อย่าโลภลาวย้าย ตาซึ่ง อย่าจ่ายเงินแดง อย่าแปลงเงินกว้าง และอย่ากล่าวคำหยาบชักกล้าแข็งต่อกัน ให้เป็นผู้มีปิยะวาจา

ภาพที่ ๔๐

คองที่สอง

ความหมาย อย่าโลภมาก อย่าโกงตาชั่ง อย่าปล่อยเงินกู้เก็บดอกเกินควร
อย่าใช้คำพูดที่ไม่ดีต่อกัน อย่าประพฤติตนเป็นนักเลงและให้เป็นผู้มีสัมมาคารวะ

The second Kong

It's regarded that to gamble, to steal, to cheat, to be greedy, to gossip,
to be knave are a bad things. To avoid from these will bring a prosperity
and long life to them.

ให้พร้อมกันแฮดฮั๊ต้าย, กำแพงแห่งวัดวา, พากันปูนแปลงเหียน, แล้วจึงปลุกทอแก้ว, บูชาเทพเทวา, ยอมโหมยังชั่ว เอียนของบ้านจึงลืพาหาสุขอยู่เย็นหายอ่อน

ภาพที่ ๔๑

คองที่สาม

ความหมาย ให้สร้างรั้วรอบขอบชิดอาณาบริเวณวัดวาอาราม และเรือนของตน แล้วทำที่บูชาเทวดาที่มุมรั้ว หรือมุมบ้านเรือนตนเอง เป็นศิริมงคลยิ่ง

The third Kong

In former day, people like to make a wall around their house and the spirit house would be made at the corner of wall so that the spirit house would look after the house , bring a good luck and being-well to them.

เมื่อจักษุเห็นเขื่อนนั้น ให้ลางตมเสียก่อนจึงขึ้นเขื่อน

ภาพที่ ๔๒

คองที่สี่

ความหมาย ให้ชำระเท้าของตนให้สะอาดก่อนขึ้นบ้านจะปราศจากเชื้อโรค และเคราะห์ร้ายต่างๆ ซึ่งจะนำความเจริญมาสู่ตัวเองและครอบครัว

The fourth Kong

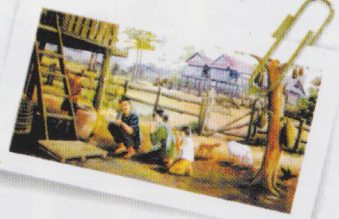
This picture shows that an ancient people like cleanliness. They will wash feet before going inside the house. To protect bacteria and in a religious meaning, they will be good luck.

เมื่อถึงวันคืน ๗, ๘ คำ ๑๔, ๑๕ คำ ให้สมมานันไดก่อนเล่า, แม่คงไฟ ประดู อันเป็นที่ตนอยู่อาศัย

ภาพที่ ๔๗

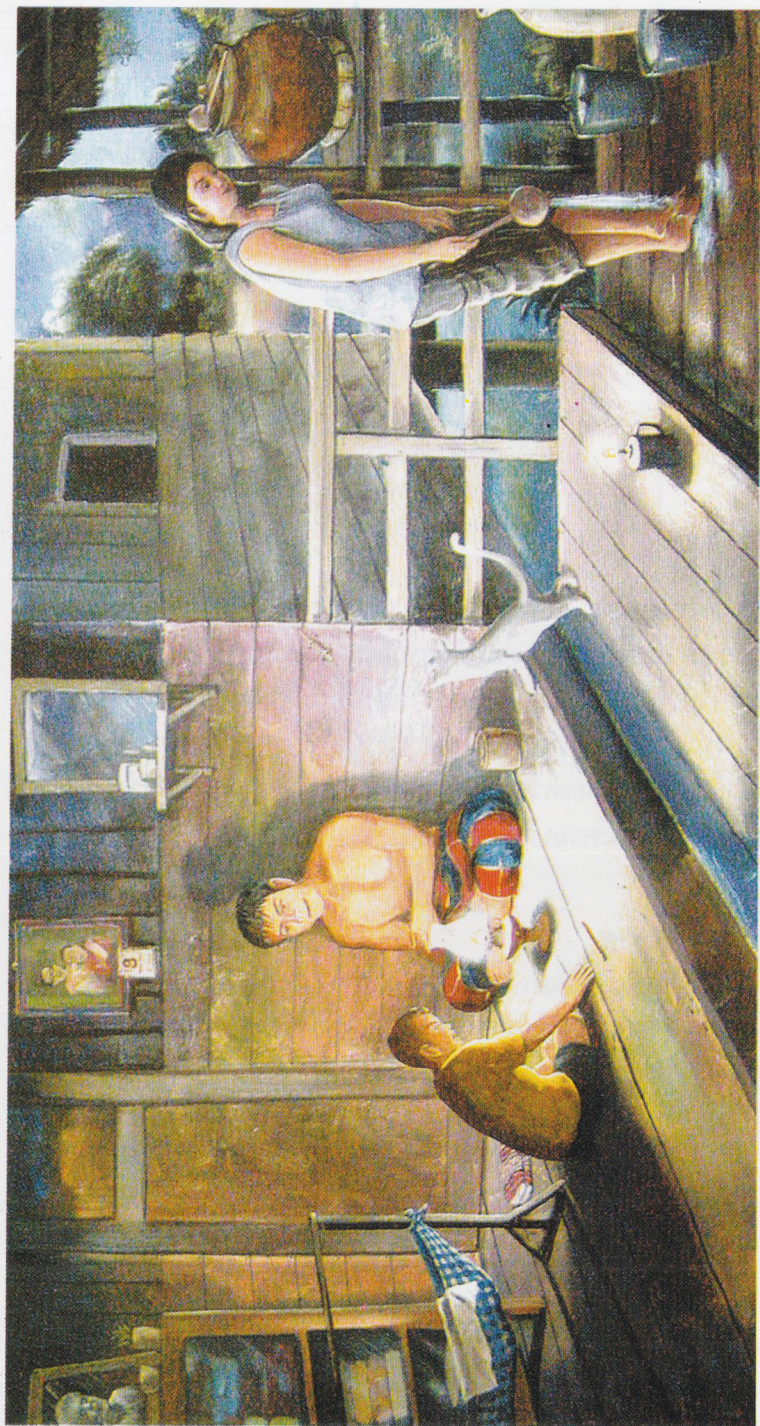
คองที่ห้า

ความหมาย คำว่า สมนมา หมายถึง การขอมา ได้แก่ การแสดงออกถึง ภาวะที่รู้จักประโยชน์ของสิ่งที่เราได้พึ่งพาอาศัย หรือเรียกว่า เป็นการระลึกถึง บุญคุณ (บุญคือความดีคุณคือประโยชน์ที่เกิดจากสิ่งนั้นๆ) กล่าวคือ เมื่อถึงวันพระ ให้หาดอกไม้ ธูป เทียน บูชาบันได เตาไฟที่ใช้ประกอบอาหาร (ปัจจุบันก็เป็นส่วนของห้องครัว) ประตุ และที่พักอาศัยอยู่เสมอๆ อย่าให้ขาด เพื่อ เป็นสิริมงคลแก่ตนและครอบครัว

The fifth Kong

On the Buddhist holiday, Buddhists will pay respect to stairs that they walk up and down every day, gate and house on Buddhist holiday for being-well and prosperity to family.

เมื่อจันทอนให้เอาน้ำล้างตีนก่อนเงินอน

ภาพที่ ๔๗

คองที่หก

ความหมาย ก่อนเข้านอนตอนเย็นหรือค่ำ จะต้องล้างเท้าก่อนนอนทุกครั้ง เพราะการล้างเท้าก่อนนอนถือว่า จะทำให้เกิดเป็นสิริมงคลแก่ตนเองในแต่ละวัน โดยมีความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณว่า ตอนเช้าตื่นนอนสิริมงคลจะอยู่ที่ ใบหน้า ตอนเที่ยงอยู่ที่หน้าอก และตอนเย็นอยู่ที่เท้า และเป็นการรักษานามัย ที่ดีด้วย

The sixth Kong

To wash feet before going to bed according to an old Thai custom. Regarded that will be lucky and happy after waking up.

เถียนวันคิล ใให้เมียเอาดอกไม้ รุป เที่ยน (ขอขมา)สมมาผ้าแ่งตน และเถียนวันอุโปสถให้เอาดอกไม้รุปเที่ยนไปคน (ถวาย) พระสังฆะเจ้า

ภาพที่ ๔๕

คองที่เจ็ด

ความหมาย เมื่อถึงวันพระ ให้ภรรยานำดอกไม้ ธูป เทียน ไปถวายพระสงฆ์องค์เจ้า และให้จัดพานดอกไม้ ไปขอพรจากพ่อ หรือผู้เป็นสามีแห่งตน ถ้ามีบุตรธิดาก็ให้บุตรธิดามาไหว้พ่อแม่ของตนเอง ผู้เป็นพ่อแม่ก็จะให้อโวาทและอบรมสั่งสอนแก่บุตรธิดาของตนเพื่อให้เป็นคนดีของวงศ์ตระกูลสืบต่อไป

The seventh Kong

On the full moon day, housemaid would bring flowers, joss - sticks to the temple and at the same time she would do to husband too to show her love. After that son or daughter must worship their parents and they would receive an advice back for being a good child.

เถลิงวันศีลดับ คือเพ็งม่านนี้ ให้มนต์พระสังฆะเจ้ามาสู่ตรมุงตุลเขียนและทำบุญใส่บาตรถวายทาน

ภาพที่ ๔๖

คองที่แปด

ความหมาย ให้นิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์และใส่บาตรที่บ้านในโอกาสวันพระเดือนเพ็ญ หรือเดือนดับ จะเกิดเป็นบุญกุศลและสิริมงคลแก่ตนต่อไป

The eighth Kong

Invited monks to pray in the house once a year for prosperity which can take place anytime of the year such as moving into the new house, New Year..

เมื่อพระภิกษุ มาบิณฑบาตนั้น อย่าให้เห็นคอย เวลาใส่บาตรอย่าชวนบาตร อย่าชวนภิกษุสามเณร ยามใส่บาตรอย่าก้ม ยามใส่บาตรอย่ายกหัว อย่าอ้อม
ลูกจูงหลาน อย่าถือศัตราวุธต่าง ๆ

ภาพที่ ๔๗

คองที่เก้า

ความหมาย เมื่อจะใส่บาตรพระภิกษุ อย่าให้พระท่านคอยนาน เวลาใส่บาตรก็อย่าให้มือถูกหรือสัมผัสกับบาตรพระ อย่ากางร่ม อย่าเอาผ้าคลุมศีรษะ อย่าพกพาอาวุธต่างๆ และอย่าอุ้มลูกจูงหลานด้วย เพราะจะเป็นบาปอย่างยิ่ง

The Nineth kong

To offer food to monks. People must get up early and prepare what they would give to monks. While give foods into the alms bowl should not touch monks.

เมื่อพระภิกษุเข้าวัดกิจกรรมชำระเบื้องต้นแล้ว ให้แต่งขันข้าวตอกดอกไม้ รูป เทียน และเครื่องอัญเชิญไปถวายท่าน

ภาพที่ ๔๘

คองที่สิบ

ความหมาย เมื่อพระสงฆ์เข้าปวิวาสกรรม พระสงฆ์จะบำเพ็ญเพียรภาวนา
เคร่งมากจนไม่มีเวลาพอที่จะไปบิณฑบาตได้ พวกเราทั้งหลายจึงต้องหาดอกไม้
ธูป เทียน และเครื่องอัฐบริขารพร้อมอาหารหวานคาวไปถวายท่าน จะได้บุญมาก

The Tenth kong

While monks are on a practice of purifying (khaow parivassakramma),
for monk who has committed a religious offence. Monks will practice
strictly and stop going for alms. There fore, villagers must bring foods,
joss-stick, candles, necessary things to them. Monks will give them the
doctrines back.

เมื่อเห็นพระภิกษุสงฆ์จะเจ้าเดินมา ไหม้ลง ยอมมือไหว้ก่อนแล้ว จึงค่อยเจรจา

ภาพที่ ๔๙

คองที่สิบเอ็ด

ความหมาย เมื่อพระภิกษุสงฆ์เดินผ่านมา ต้องนั่งลงประนมมือไว้ก่อนถึง
ค่อยกราบนมัสการถามท่าน

The Eleventh kong

Wherever you meet monks, you should salute by sitting on one's
heels and joining palms together.

อย่าเยินย่าเงาพระภิกษุตนมีศิลป์สูงล้ำ

ภาพที่ ๕๐

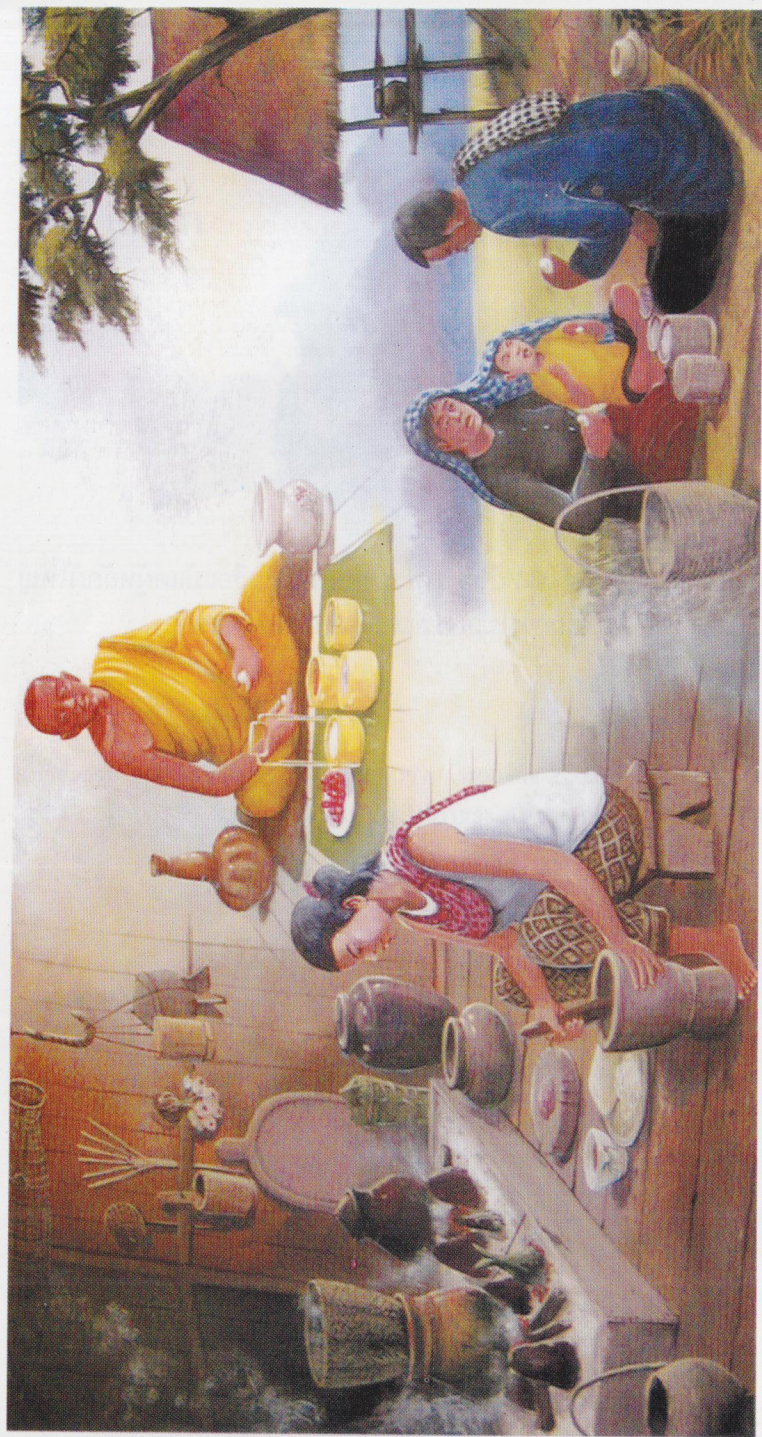
คองที่สิบสอง

ความหมาย อย่าได้ไปเหยียบเงาพระภิกษุสงฆ์ หรือแม้แต่ผู้หลักผู้ใหญ่
ครูบาอาจารย์ เพราะจะเป็นการไม่เคารพและเป็นบาปแก่ตนเอง

The twelfth kong

Don't step on monk's shadow, even only, senior person and teachers.
Since it shows that you are an aggressive person.

อย่าเอาอาหารเจือนกินไปทานให้แก่พระสังฆะเจ้า และอย่าเอาอาหารเจือนกินของตนให้พวกตนกิน จะกลายเป็นบาป ได้อันใดในชาติหน้าก็มีแต่แนวบด

ภาพที่ ๕๑

คองที่สิบสาม

ความหมาย อย่าเอาอาหารเหลือเดนไปทำบุญ และอย่าเอาไปให้สามีของตนรับประทาน หากภรรยาคนใดทำอย่างนี้ชี้ให้เห็นว่า ขาดศรัทธาในตนเอง เพราะความที่คนไม่เอาใจใส่ในการบ้านการเรือน อันเป็นภาระหน้าที่ของหญิงผู้เป็นแม่ศรีเรือนจะต้องทำให้เรียบร้อย อีกอย่างหนึ่ง การปฏิบัติได้อย่างนี้ก็เป็น การป้องกันปัญหาที่จะตามมาอันเป็นความไม่เข้าใจกันระหว่างชีวิตคู่ ถือเป็นข้อวัตรปฏิบัติที่สร้างความเพียรพยายามของหญิงผู้เป็นแม่ศรีเรือน ซึ่งเป็นการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างอันจะเป็นต้นแบบของวิถีชีวิตแก่ลูกหลานในวงศ์ตระกูล ให้ปฏิบัติตนอยู่ในความดีงามต่อไป

The Thirteenth kong

Don't offer remaining food from eating to monks and husband. If any woman do this. It's considered, such a woman is not noblewoman. In the other hand, to protect an misunderstanding of wife and husband. It's an important things that woman have to learn before wedding. After that, she must teach her daughter in the same way.

อย่าเสียดาย เลฬกามคฺมโนวันคิล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมหาสงกรานต์ และวันเกิดของตน ถ้าต้องเ็ด
 ได้ลูกได้หลานมาจะบอกยกสอนยาก

ภาพที่ ๕๒

คองที่สิบสี่

ความหมาย อย่าเสพเมถุน หรือเสพกามคุณในวันพระ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมหาสงกรานต์ และวันเกิดของตัวเอง ในวันเหล่านี้เราควรจะต้องใจทำคุณงามความดี ถวายทานรักษาศีลบำเพ็ญเพียรภาวนา เพื่อให้เกิดเป็นศิริมงคลแก่ตนเองและวงศ์ตระกูล

The Tenth kong

It's regarded that Buddhist people should avoid from sexual intercoursing in the Buddhist holy day, Buddhist lent, the end of lent, Maha song kran Day and their birthday, because it is a glory for them and family.

บรรณานุกรม

พระราชปรีดีเมธี และคณะ. (๒๕๔๕). ประวัติ ต้นตระกูลพระยานครศรีบริรักษ์ (อดีตผู้ว่าราชการเมืองขอนแก่น), (เจ้าเมืองขอนแก่น) บันทึกโดยทองสุข เศรษฐภูมิรินทร์ วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๐๘ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฉาปนกิจศพ คุณแม่ประทุม นครศรีฯ ณ เมรุวัดหนองแขว เมืองเก่า จังหวัดขอนแก่น แจกเป็นมิตรพลี, เรียบเรียงใหม่/ทำซ้ำที่ระลึกเป็นอนุสรณ์เนื่องในงานฉาปนกิจศพ คุณตาทองสุข เศรษฐภูมิรินทร์ ณ เมรุ วัดหนองแขว พระอารามหลวง วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๕. ขอนแก่น : ชัชวาลย์การพิมพ์.

สวิง บุญเจิม. (๒๕๓๙).

มรดกอีสาน หรือมูลมังอีสาน.

พิมพ์ครั้งที่ ๔. อุบลราชธานี : สำนักพิมพ์มรดกอีสาน.

ศูนย์รวมสงฆ์ชาวอีสาน ๑๗ จังหวัด. (๒๕๓๓).

มรดกอีสาน ฉบับพิมพ์เป็นบรรณการ. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประมวล พิมพ์เสน. (มปป).

บอกลูกบอกหลาน ๖ บันทึกประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่น.

ขอนแก่น : พระธรรมขันธ์.

พระราชปริยัติเมธี (คุณ ขนฺติโก ป.ธ.๔)
เจ้าอาวาสวัดหนองแขว พระอารามหลวง ขอนแก่น

ทำดีเห็นฮอยไว้ บ่ว่าดี กะตามช่าง
ทำชั่วชู้ฮอยไว้ ไผลีย่อง กระช่างตาม